

KÜMME ILSE LEHISTE KIRJA 2010. AASTAST

Ilse Lehist (1922–2010) oli rahvusvaheliselt tunnustatud Eesti päritolu foneetik, kes tundis huvi ka kirjanduse ja muusika vastu ning kellega koos me 2001. aastal avaldasime ingliskeelse raamatu eesti regivärsiliste rahva-viiside ajalisest struktuurist.

Meie kirjavahetus Ilse Lehistega algas 1980. aastate lõpul, muutus regulaarseks elektronposti võimaluste tekkides mõni aasta hiljem ning kestis see-
ga kokku üle 20 aasta. Juuresolevaga avaldatakse Ilse Lehistele mulle 2010.
aastal kirjutatud kümme kirja. Kümnes, 19. novembril kirjutatud kiri jäi üld-
se viimaseks, sest 25. detsembril Ilse Lehist suri oma kodulinna Columbuse
haiglas. Olen püüdnud avaldamiseks valida kirju, mis võiksid kultuuri- või
isikuloo seisukohalt üldsusele laiemat huvi pakkuda. Vältimaks üleliia isik-
like detailide esitamist on kahes kirjas kümnest tehtud väiksemaid kärpeid.
Autori kirjaviisi on jäänud muutmata, kui välja arvata paar ilmselget ortograa-
filist näpuviga, mis Lehist kirjades üldiselt olid väga haruldased.

1. kiri

11. veebruar 2010

Tere, Jaan –

*Kõigepealt küsimus: mida tähendab pohuistlik tonaalsus? See esineb kaks korda Johanna Rossi arvustuses Wimbergi Pille-Riini kohta, mis ilmus viimas-
ses Loomingus, mis täna saabus (Looming 1/2010, lk. 133 ja 135).¹*

*Arvustus on vaimukas, aga Johannale meeldib raamat rohkem kui mulle. Johanna leiab, et on „lihtsalt niisama”, ning et see on üldiselt positiivne asi; minu meelest pole see ei üht ega teist, ei lasteraamat, täiskasvanute raamat, ega kummagi paroodiaks kirjutatud. Muidugi on meil kahekordne generatsioo-
nide vahe.*

Mulle tundub, et sõna „pohuistlik” peaks olema vene keelest tulnud – kõlab sedamoodi – ning minul on selliste vene aja mälestuste vastu eelarvamus. Või kasutas Johanna seda vene aja vihjet meelega? Temal on tsitaat „soojalt pohuistlik tonaalsus” ju jutumärkides!

*Kui juba kirjandusest kõnelda, siis tahtsin küsida, kas sa oleksid huvita-
tud Salman Rushdie raamatust „Midnight’s Children”? See oli meie raamatu-
klubi viimane raamat, ning üleile vaidlesime selle üle kaks tundi.² Saadan sulle, kui sul seda juba pole. Võibolla on see isegi juba eesti keelde tõlgitud – Orhan Pamukit tõlgitakse Eestis ju ka. Mõlemad sealt kandist pärit. Meie järg-
mine raamat on samuti sellest maailmakaarest – Jhumpa Lahiri „Unaccus-
tomed Earth”. Ma pole seda veel lugenud.*

Minu tervis pole viimasel ajal suurem asi – kukkusin täna libedal jääl ning võttis liiga kaua aega, enne kui jälle püsti sain. Tagajärjeks on liikumise veel aeglasemaks ja piinarikkamaks muutumine. Kõige paremini tunnen ennast ülikooli basseinis hõljudes, kui vesi mind kannab ning lihastel pole vaja tööd teha. Laisaks jäävad nad, need lihased. Käin seal kaks korda nädalas, 45 minutit korraga, ja ujun ka. Mõelda, et teismelisena käisin Pirita jõel vetelpäästjate kursusel ning sain diplomi kah! Tsiteerin vana roomlast – tempora mutantur, et nos mutamur in illis.

Ega elul pole midagi erilist viga. Meil sadas oma pool meetrit lund. Aga ilmaennustuse poolt hoiatatuna käisin enne poes ja tõin koju toidutagavara. Raamatuid on küllalt, TV hoiab maailma lahti. Leian aga, et olen hakanud sõpradele liiga pikki kirju kirjutama, nii et lõpetan.

Tervisi perele, eriti Johannale jõudu ja edu –

Ilse.

1. Wimbergi „Pille-Riin” ilmus eraldi raamatuna 2009. aastal.
2. Salman Rushdie „Kesköö lapsed” ilmus Aet Variku eestikeelses tõlkes 2009. aastal.

2. kiri

12. märts 2010

Jaana,

Täna pärastlõunal panin sulle posti selle kolmel CDl esitatud Rachmaninoffi klaverikontsertide kogu. Ole hea ja teata, kui saabub.

(See eesti „kui” on mind alati lõbustanud – inglise keeles pole see kahemõtteline, võid öelda „when it arrives” või „if it arrives”, aga eesti keeles on „kui saabub”... Eesti keeles võib sellist nalja teha, et „doktor ütleb patsiendile, võtke siin need pillid, ja kui hommikul üles ärkate, siis...”)

Kuidas läks Yorki külaskäik? Kirjuta pisut, kui aega leiad.¹ Minul pole parajasti midagi erilist kirjutada – pean kõik kutsed tagasi lükkama, ja varsti siis enam neid kutseid ei tule. Aga meil tuli üle öö kevad – mul õitsevad aias kolme sorti lilled. Ühed on lumekellukesed, teiste nimed olen unustanud, aga on erkkollased ja lavendlivärvi lillad. Krookused pole kumbki.

Käisin pühapäeval Columbuse balletti vaatamas – Carl Orffi „Carmina burana” alusel, ja helilindi muusikaga, nii et laul ja sõnad olid ka. Mulle meeldis väga. (Ja ma tunnen balletti – kindlasti olen rääkinud, et lapsena õppisin seda, ja Ameerikasse tulles teenisin pool aastat leiba mängides Tacomas balletikoolis klaverit.²)

Lingvistina olen mõnikord snoob. Mind häiris, et sissejuhatavat sõnavõttu esitav tegelane rääkis kogu aeg „karmina buraanast”. Rõhuga teisel silbil. Carmen on ladina neutrum, selle mitmus on carmina rõhuga esimesel silbil. Ja seda õpetati meil keskkoolis.

Homme sõidan Newarki³ Epp Annuse perele külla.

Tervitab Ilse.

1. Olin 26. veebruaril käinud Yorki ülikoolis Eerik Jõksi doktoriväitekirja oponeerimas.

2. Vt ka 7. kirja.

3. Newark on linn Columbusest vähem kui tunni aja autosõidu kaugusel, seal asub osa Ohio osariigi ülikoolist.

3. kiri

14. märts 2010

Jaana,

Aitäh kirjast. Teadsin küll, et sulle York hea mulje jättis, aga ma mõtlesin sisu peale – oli ehk mõni ettekanne, mis oleks mind ka võinud huvitada.

Vanadusest. Minulgi tuli see järsku, aga olin siis vanem kui sina. Võiksin isegi kuupäeva järele vaadata. See oli kevadel 2006, kui olin reisil ümber Siit-siilia, ning äkki leidsin, et ei saa teistega koos maale minna varemets linnu vaatama – et pidin jääma laevale lamamistooli, kui teised läksid seiklema. See oli mu viimane laevareis – pärast seda käisin veel paar korda Eestis, ning panin huvireisudele lõpupunkti sõiduga Alaskasse virmalisi vaatama.

Tahaksin küll väga vähemalt kordki veel Eestisse tulla. Mõtlen järgmise FU konverentsi peale, mis toimub augustis Ungaris.¹ Seal on meil Karl Pajusaluga plenaar-ettekanne (palusin Karlil seda esitada, aga oleksin heal meelel ka seal). Sellega ühenduses oleks hea põhjus ka Eestisse tulla, enne või pärast. Juuli ja august on Columbuses hirmsasti kuumad ja niisked, nii et on küllaldane motivatsioon siit ära olla. Aga sinna on veel pool aastat aega, ning ei tea, mida tervis siis teeb.

Huvitav oli, mida kirjutasid oma isa ja arvuti-maailma suhtest. Tema eriala oli siiski täppisteadus. Aga selles vanuses inimestel oli mingisugune instinktiivne reaktsioon arvuti-ilma vastu. Ma tunnen ainult ühte omavanust, kes paari aasta eest omale apple'i soetas ning seda kasutama hakkas – ja intensiivsemalt kui mina. Ta kasutab skype'i Eestis elavate sugulastega silm-silma vastu kahekõnesid pidades. Võibolla kohtasid teda siin – Stella Karolin, psühhiaater, paari aasta eest pensionile jäänud. [---]

Erast Parmasto – kuskil olen midagi tema kohta lugenud, aga ei mäleta. Muidugi loeksin heal meelel.² Ja olen teadlik sellest, et eestlased memuaare kirjutavad. Hellar Grabbi helistas mulle möödunud nädalal ja rääkis oma mälestuste järgmisest köitest. Kas oled tema mälestusi lugenud? Ta isa oli diplomaat (ja sõjaväelane), pere elas mitmes riigis. Tunnen Grabbit ühenduses pagulaste mitmesuguste kultuuri-üritustega. Meie ju – oma meelest – hoidsime eesti kultuuri alles.

Loen parajasti üht väga huvitavat raamatut: Stephen Kotkin ja Jan T. Gross, „Uncivil Society: 1989 and the implosion of the communist establishment.” 2009, New York, Modern Library. Peamiselt kirjutavad nad Ida-Saksa-maast, Rumeeniast ja Poolast. Põhiline idee on, et see „uncivil society” hukkus sisemistel põhjustel, „imploded” tähendab sissepoole pööratud plahvatust. Kas

on see raamat juba Eestisse jõudnud? Kui oled huvitatud, tellin sulle – ma loen ise praegu raamatukogust võetut, nii et seda ei saa saata.

Seks korra – tervisi! –

Ilse.

1. Üheteistkümnnes rahvusvaheline fennougristika kongress toimus 9.–14. augustil 2010 Piliscsabas.

2. Jutt on akadeemik Erast Parmasto mälestustest, mis ilmusid trükis 2009. aastal.

4. kiri

20. aprill 2010

Jaan,

Tegelikult see kiri polegi vastus eelmisele, kus andsid huvitava analüüsi „Veenuse juuksest” – kasutan ainult „reply command’i”, sest olen märganud, et see läheb läbi ilma suuremate probleemideta.¹ Muidu lähevad mul saadetised sagedasti kaduma.

Tahtsin veelkord tänada Parmasto/Seenevana raamatu eest. Lõpetasin selle tänasel päraslõunal, ja tahtsin öelda, et see mulle väga meeldis. Meeldis tema stiil, huvitas kirjeldatud olukord ja sündmustik. Kas sina tunnend teda isiklikult? Ta on rohkem sinu isa generatsioonist, nii et vaevalt. – Ta kirjeldab akadeemia instituutide tööd ja tagapõhja muidugi osavõtja kompetentsiga; sellist sisepoliitikat saabki ainult keegi nii kirjeldada, kes ise on sellest osa võtnud. On muidugi veel aspekte, millest tahaks rohkem teada – näiteks sellest, kuidas akadeemiasse toodi Venemaalt venestunud eestlasi (a. 1950 oli vist see periood). Seda ma ka ei olnud kustki mujalt lugenud, et akadeemias oli Lõsenko-Mitshurini järglasi. Et keegi kavatses kartuli ja tomati ristamist... Ja Parmasto kirjeldab seda külmaverelise erapooletusega.

Ei tea, kas Venemaal ikka veel ülikoolide ja akadeemia instituutide lahus hoidmine edasi kestab? Et teaduslikku tööd tehakse instituudis, õpetatakse ülikoolis? Ma mäletan oma esimesi kohtumisi Eestis Keele ja Kirjanduse Instituudiga (oletan, et see oli ka Teaduste Akadeemia instituut). Keeleteadlaste töö oli seal küll heal tasemel, aga näiteks sõnaraamatute tegemine oli nagu tüki-töö, millel ei paistnud loova teadusega mitte midagi ühist olevat. Muidugi on sõnaraamatuid vaja, aga need pole siiski siht iseeneses, need on abimaterjal. Eks ma demonstreerin jälle oma snobismi.

Islandi vulkaaniga seotut – ma ootan, kes hakkab kellelt kahjutasu nõudma. Ajalehed on ju täis [juttu] lennuliinide ning kõigi lennata soovijate hirmast kahjumist. Keegi peab ju ometi olema süüdi! Ühendriikides saavad advokaadid rikkaks just selliste kahjutasu-nõudmistega. Mu tuttavatel arstidel on nn. liability insurance – kindlustus selle vastu, et sind kohtusse kaevatakse, kui patsient sureb. Islandi riik on aga pankrotis...

Eile tegin pika ringsõidu Hocking Hills'is.² Tänavu õitsevad korraga kõik puud – peamiselt redbuds ning dogwood.³ Nende eestikeelseid nimesid ei tea, ning Eestis polnud ma neid näinud. Metsa all õitsevad trilliumid – kolme valge õielehega, ülase moodi lilled.⁴ Sellest on pea igavik möödas, kui üläseid nägin.

Tervisi, ja veelkord palju tänu –

Ilse.

1. Mihhail Šiškini „Veenuse juus” ilmus Jüri Ojamaa eestikeelses tõlkes 2010. aastal.

2. Rahvuspark Ohio osariigis Columbusest kagu suunas.

3. Eesti keeles vastavalt juudapuu ja kontpuu.

4. Eesti keeles kolmiklill.

5. kiri

6. mai 2010

Jaana,

Täna saabus registreeritud postiga pakk, milles olid eesti helisalvestised 1939.¹ Palju, palju tänu!

Saadetis oli teele pandud 25. märtsil, nii et võttis aega oma poolteist kuud. Oli väga hoolikalt pakitud, küllap Kuutõrvajate poolt.² Pole veel lugeda / mägida jõudnud, aga tahtsin kättesaamisest teatada.

Ehk kirjutad mulle pisut sellest, mis sind inspireeris seda mulle saatma? Muidugi huvitavad nad mind – aga teaduslikku tööd ma vaevalt saan nendega teha. Mul pole meie laboratooriumiga õieti mingeid suhteid. Seal on praegu juhtivaks uurijaks psühholoog, ning ta on sisse toonud uue meetodi, mida mina ei tunne – nimelt silmade liikumise ja kõnelemise seostumise uurimise. Ta kasutab valgusekiiri. Ja üliõpilased uurivad Ohio osariigis kõneldavat inglise keelt – selle kohalikke murrakuid. Muusikaga ei tegele keegi.

Kuidas elad, millega tegeled (peale vene keelest tõlkimise)? Kas Islandi vulkaani tuhk on Eestisse jõudnud? Siin on praegu peamiseks TV-uudiste-teemaks Mehhiko lahes purskav petrooleum – ning New Yorgi Times Square'i jaoks plaanitatud plahvatus. Euroopa majanduskriisist kirjutatakse vähe – aga seda muidugi teatakse, mida tähendab sõna PIGS (küllap sina tead – Portugal=Itaalia=Kreeka=Hispaania).³ Naljast aru saamiseks peab tundma inglise keele väljendust „eating like a pig” või „they are pigging it”. Et sead söövad ükskõik mida ning nii palju kui võimalik. Ning et Saksamaa peab nüüd Lõuna-Euroopa laristamise kinni maksma.

Minul oli esmaspäeval dramaatiline õnnetus – kukkusin oma toas niimoodi maha, et pea läks vastu teravat mööblinurka ning pähe, juuste sisse, tekkis selline haav, millest hakkas laginal verd jooksuma. Sain kätte paberist käterätid ning siis jõudsin telefonini ja kutsusin välja kiirabi. See viis mu haiglasse, kus olin neli tundi emergency's.⁴ Haav õmmeldi kinni, aga trauma taga-

järgi tunnen ikka veel. Sõbrad tagantjärele leiavad, mida ma kõik oleks pidanud tegema, et seda ära hoida või siis asja paremini lahendada. Õnnetus on ikka õnnetu oma süü, eks ole.

Kirjuta, kas on midagi, mida saaksin sulle saata. Tead, et teen seda hea meelega.

Tervisi –

Ilse.

1. Kadri Steinbachi ja Urve Lippuse koostatud eesti helisalvestiste antoloogia „Eesti helisalvestised 1939”, mis ilmus 2009. aastal.

2. Osahingust Kuutõrvaja saab raamatuid tellida postiga.

3. Inglise keeles vastavalt *Portugal, Italy, Greece ja Spain*.

4. Eesti keeles erakorralise meditsiini osakond.

6. kiri

20. mai 2010

Jaana,

Täna kirja eest. Ka sinu ümbruskonnas on nüüd haigusi ja muresid. Loodan, et su ema tervis paraneb. Minu sõbral Stellan oli möödunud aastal südameatakk, millest ta küll üle sai, aga nõrkus jäi – isegi treppidest käimine on liiga raske. Aga mõistusega on kõik korras – tema abikaasal on Alzheimeri tundemärke...

Kirjutan praegu hoopis muust: olen nimelt teinud reservatsiooni augustis Eestisse tulekuks! See on ühenduses Ungaris aset leidva FU-kongressiga, kus meil Karl Pajusaluga on plenaar-ettekanne.¹ Kavas on minul lennata Tallinna ning olla seal nädalapäevad; siis edasi sõita eestlaste grupiga, ning peatuda Budapestis samas hotellis, kus peatuvad teisedki Eestist tulnud kongressist osavõtjad. Karl kirjutab, et nendel on kavas organiseerida buss igal hommikul kongressi-paika ning õhtul hotelli tagasi. Ja pärast kongressi sõidan siis otse tagasi Columbusse. Aga Budapesti-sõidul ning seal olles on noored kolleegid mulle abilisteks, kui abi on tarvis.²

Nii et palve sulle; kas teeksid mulle hotelli-reservatsiooni Tallinnas Olümpias? Saabumine esmaspäeval, 2. augustil, ärasõit pühapäeval, 8. augustil.³ Ja kui sa sel ajal Tallinnas oled, äkki tuled mulle lennujaama vastu? Kui teatad, et oled Tallinnas, siis saadan lennu numbri ja saabumisaja (sõidan Helsingi kaudu).

Muidugi on sinna veel kümme nädalat aega, ja Islandi vulkaan võib kõik lennuplaanid jälle segi ajada. Aga kes kahju kardab, see kasu ei saa, nagu ütleb eesti vanasõna.

Columbuses on suur suvi. Ma istutasin aeda ja ilukastidesse tumepunaseid petuuniaid. Järgmisel hommikul avastas, et keegi on lilleõied ära söönud. Kas oravad, jäneseid – või metskitsed? See viimane pole muinasjutt – olen ise oma silmaga näinud metskitse minu aeda hüppamas, kergelt kaarega üle

metallvõrgu. Sellel nädalalõpul lähen aiakauplusesse ja uurin, kas neil on mingit pritsitavat mürki, mis loomad lilledest eemal hoiab. Ning siis istutan uued lilled!

Parimate tervitustega

Ilse.

1. Ettekanne kandis pealkirja „Experimental study of prosody in Finno-Ugric languages”.

2. Ilse Lehistet assisteeris Ungari sõidul peamiselt TÜ doktorant Pärtel Lippus.

3. Tegemist oli Ilse Lehist viimase Eestis käiguga.

7. kiri

3. september 2010

Tere, Jaan –

Ja palju tänu reisikirja ning kahe artikli eest.¹ Jah, Ameerika Läänerannik on küll äärmiselt kaunis. Ma ei tea, kas olen kõnelnud, et minu esimene aasta Ühendriikides möödus Tacomas? Nii et Mt. Rainier oli kogu aeg silmade ees, kuigi omal muidugi autot polnud, ning kellelgi ei tulnud ka pähe mind sinna loodust vaatama viia. Tacoma oli tollal küll väike ja vaikne linn, Seattle'iga võrreldes. Olime emaga Tacomas, kuna üks luteri kogudus seal oli nõus sõjapõgeniku perekonda vastu võtma. Just praegu tuli pähe, et selle pastor oli saksa päritoluga – ei tea, kas sellega mingit sidet oli. Aga see oli noor ja vaene kogudus, aitasid meid korteri saamisega ning mulle tööotsade leidmisega. Nagu näiteks see, et mängisin seal Ivan Novikovi vene balletikoolis balletitundides klaverit...

Lugesin huviga neid kahte artiklit.² Eesti-vene kirjandus – ja paralleel baltisaksa kirjandusega. Ma kogusin omal ajal kahe baltisaksa kirjaniku romaane – üks oli Gertrud von Le Fort, teine Edzard Schaper. Vähemalt nende romaanide tegevus sündis Eestis; ma pole järele uurinud, kas nad olid ise baltisakslased või mitte. Vaja Google'it konsulteerida. Minu meelest oli kultuuri-line kontakt saksa kultuuriga Eestis siiski palju pikem kui vene kultuuriga, nii et minu meelest tekkis nagu mingi baltisaksa identsus. Esindaks seda näiteks Cornelius Hasselblatt praegu – kohtasin teda Budapesti kongressil ning ajasime pisut juttu. Ta ütles, et nende perekond olevat originaalselt Rootsist pärit; aga mina mäletan oma lapsepõlvest Tallinnas arsti, kelle nimi oli Hasselblatt. Minule tundub, et sellist eestivene identsust siiski pole jõudnud välja kujuneda.

[---]

Loen Postimehest, et Eestis on praegu tormine ilm. Siin on idarannikul samuti torm; meil on aga ikka veel vastik kuumus. Loodame, et see enam kaua ei kesta.

Tervisi –

Ilse.

1. Seoses osavõtuga üheteistkümnendast rahvusvahelisest muusika taju ja tunnetuse konverentsist Seattle'is (23.–27. augustil 2010) külastasin Seattle'ist lõuna pool asuvat Rainier' mäe rahvusparki, mida olin Ilse Lehistele oma kirjas nimetanud. Rahvusparki jõudmiseks tuli läbi sõita Tacomast.

2. Vt Vikerkaar 2010, nr 10–11, lk 134–136 ning Sirp, nr 32 (3. IX 2010), lk 9.

8. kiri

14. oktoober 2010

Tere, Jaan –

Lugesin just eile saabunud Sirbis sinu artiklit Tormise kohta.¹ Oli väga huvitav. Õnnitlen!

Kui viimati Tallinnas olin (kahe kuu eest), viisid sõbrad mind Tormise 80. sünnipäeva kontserdile ühes vanas laevatööstuse-angaris (ei tea, kuidas seda ehitust nimetada). Ma olin ka kord varem terve õhtutäie tema muusikat kuulnud – Helsingis. Ta on tõesti suur komponist. Huvitav, et kaks eesti komponisti on praegu skaala äärmistes otsades – Tormis kodumaisem kõigist, Pärt rahvusvahelisem.

Mäletad ehk, et ma olen juba kaua aega väitnud, et teatud keele prosoodia on kristalliseerunud selles keeles sündinud rahvaluule vormis. Näen siin paralleeli keele ja muusika vahel. Mis mind on muidugi alati huvitanud. Ning mis mulle meie koostöö nii huvitavaks ja rahuldust pakkuvaks tegi.

Tagasi Tormise kontserdi asupaiga juurde – Noblessneri laevatehas see oli. Mina kasvasin üles Koplis (Kalevi pataljoni ohvitseride korterimajas), ning muidugi oli meid seal kamp lapsi, kellega maad kuulasime ja ümbruskonda uurisime. Siis oli Kopli varemetes – tsaariaegsete laevatehaste tühjad rusud, tööliste kasarmud (tollal töötä jäänud tööliste omad). Kõige suurem oli olnud Vene-Balti tehas. Kopli lahe rannal olid betoonist kaid, kust omal ajal laevu vette lasti, ning kus vanemad meid ei lubanud ujuma minna. Aga sügisel – novembri teisel poolel, kui lund veel polnud – saime merel uisutada. Ning kuna vanemaid näha polnud, saime mantli lahti nõõpida ning hõlmu laiali hoides tuulest ennast sõidutada lasta. Purje-uisutamine!

Me käisime ka kord kooli ekskursiooniga Paldiskis, mis oli tollal samuti mahajäetud linn. Nõukogude ajal vist restaureeriti kõik – ning ehitati uued vabrikud tuuma-allveelaevade tootmiseks. Ei tea, kas nimetasid nad seda linna ikka Baltis[c]h Port, või translitereerisid eesti moodi Paldiski?

Mõtted läksid rändama. Meil on praegu aasta kõige ilusam aeg – vahtrad punavad, taevast on sinine, päeval 65 F, öösel 45 F,² esimest öökülma pole veel olnud. Pühapäeval lähen ühe sõbraga Hocking Hills'i parki sügise värve imetlema.

Veel kord õnnitlen Sirbi artikli puhul, ning tervitan –

Ilse.

1. Vt Sirp nr 37 (8. X 2010), lk 10–11.

2. Vastavalt 18 ja 7 kraadi Celsiuse järgi.

9. kiri

30. oktoober 2010

Jaan,

Oled vist parajasti muusikateadlaste konverentsil, aga eks sa loe siis, kui tagasi jõuad.¹

Küsisid Karl Ast-Rumori kohta.² Mina teda ei tundnud, küll aga tema poega Orvo Asti. Kas oled kunagi kuulnud mainitavat gümnaasiumi-õpilaste gruppi, nimega „Elbumus”? See moodustus kolmekümnnendate lõpul, aasta-paar enne venelaste tulekut. Liikmeid oli nii kümne ümber; mäletan neist järgmisi: Orvo Ast, Ilmar Mikiver, Olts Mikiver (Ilmari noorem vend), Lembit Lehiste (minu vanem vend), Ilse Lehiste, Ilmar Laaban, Ea Jansen, Kalju Oja, Hilja Viires (minu klassikaaslane Lenderist)... Liikmeks ei astunud, vaid kut-suti. Käisime koos, filosofoerisime, arvustasime kirjandust, lugesime ette oma-loomingut. Laabanit võibolla tead – esimene eesti sürrealist. Välja pääsesid Mikiverid, Ast, Laaban, ja mina. Aga minu teada läksid Astid Argentiinasse; ma ei teadnud, et Karl Ast oleks elanud New Yorgis. Muidugi polnud mul N.Y. eestlastega palju ühendust – sellest ajast, kui ma 1970. a. Eestis käisin ning nende ajalehes sõimata sain.

Oktoober saab läbi, lehed langevad. Tegin oma iga-sügisese retke Ohio kaguosas asuvasse Appalachia eelmägedesse. Värvid on tänavu kahvatumad kui tavaliselt – lehed lähevad pruuniks (kuiva tõttu), mitte punaseks. Kirju-tan lühikokkuvõtet meie raamatuklubi järgmisest raamatust, mis on John Irvingi „The Cider House Rules”.³ Minu kord on sellist sissejuhatust esitada – koosolek on esmaspäeval. Peategelasi on kaks – arst, kes juhib vaeslaste var-ju- paika (ning aitab vaeslapsi tekkida – küsimus on abordivabadusest), ja vaeslaps, keda keegi kasulapseks ei taha ning kes seal arsti poja rolli hakkab mängima. Peale muu on raamatus ka palju huumorit!

Tervisi –

Ilse.

1. Neljakümne teine balti muusikateadlaste konverents toimus 28.–29. ok-toobril 2010 Riias.

2. Olin Ilse Lehistega jaganud oma mõtteid Karl Ast-Rumori mälestuste kohta, mille uuustrükk ilmus 2010. aastal.

3. John Irvingi „Siidrimaja reeglid” ilmus Urve Hanko eestikeelses tõlkes 2006. aastal.

10. kiri

19. november 2010

Tere, Jaan –

Ja see kiri on jälle sinu uue artikli kohta Sirbis!¹ Kirjutad seal balti ühtsusest muusikateaduses – ning jääb mulje, et seda ühtsust on ikkagi väga vähe. Eesti ja Läti – aga kuhu jäi Leedu?

Viimane lause on ühemõtteline, kuigi see mõte pole selgesti välja öeldud. Kirjuta, kas olen sellest õieti aru saanud.²

Ja see skandaal ERSOga ühenduses – valgusta mind pisut! „Postimees” paistab mitte täiesti erapooletu olevat...

Mul on enesel praegu kaunis vaevaline aeg. Mul oli nimelt autoõnnetus. Mu auto pidurid lakkasid töötamast, kui just hakkasin aeglustama, kuna teepeal oli ees rida autosid ootamas punase tule vahetust. Tegin silmapilkse otsuse ning pöörasin teelt välja – ja auto läks vastu telefoniposti. Hoidsin ära ahelreaktsiooni, ükski teine auto ei saanud puudutatagi, keegi inimene ei saanud haiget. Aga mu enda auto on totaalselt lömmis, ning parandada seda ei tasu. Mind viidi ambulantsiga haiglasse röntgeni alla; luud pole murdunud, aga igasuguseid muljumisi on palju, kehal on must-valge muster.

Ütlen endale, et kõik oleks võinud palju halvem olla. Kui mu pidurita auto telefoniposti otsa sõitis, siis vähemalt peatas post auto – seal oli risttänav, teiselt oli ju roheline tuli, oleksin võinud teise tänava autodele otsa sõita. Ja peamine on see, et keegi teine ei saanud vigu.

Ühe nädala olin oma sõbra dr. Stella Karolini kodus, kes minu eest hoolitses; nüüd olen kodus ja püüan vahepeal kogunenud posti süstematiseerida. Igasuguseid asju on vaja ajada nii kiiresti kui võimalik – kindlustusselts, uue auto otsimine, trahvi maksmine (selle eest, et ma oma autot ei kontrollinud – kuidas sa seda teed rikkis piduritega?). Kõigele lisaks tunnen influentsa algamise tundemärke – külmavärinad, nina tilgub... Igatahes e-maili kaudu nakkus ei toimu!

Seks korra enam kui küllalt. Lähen pikali.

Ilse.

1. Vt Sirp nr 41 (5. XI 2010), lk 12.

2. Lause on järgmine: „Aeg-ajalt Riias käia on kasulik selleks, et aduda, mis meiega oleks võinud juhtuda.”

Koostanud ja kommenteerinud JAAN ROSS